

Dobytí severního pólu

Divadlo Jára Cimrmana

- Inspirace v textappealu
- Textappeal je divadelní představení s neobvyklým důrazem na text a jeho literární podobu
- Literární Kabaret
- Působení na diváka textem
- Text v různých formách, kladení důrazu na obsah, ale i na herecké podání
 - V *Dobytí severního pólu* i poezie – Jára Cimrman báseň *Školní Brašnička*
- Velký prostor pro grotesknost, improvizaci
- „*Jiří Suchý zpíval své písničky a Ivan Vyskočil četl své povídky. Textappeal měl být přehlídkou nějakých dráždicích a lhostejnost rušících textů. Dál se textappeal vyvíjel v pořad textem spojených písniček, povídek a muziky. Většinou si povídky a verše četli autoři sami.*“¹
- V 60. letech se stává populární v pořadech
 - *Nezapomenutelné pořady M. Šimka a J. Grossmanna*
- V duchu textappealu vznikají semináře i samotné hry Divadla Jára Cimrmana
- Toto divadlo klade důraz převážně na komičnost textů a hereckých výkonů
- Nealkoholická vinárna U Pavouka
 - poprvé se zde objevuje postava Jára Cimrmana
 - Autoři – Zdeněk Svěrák a Jiří Šebánek
 - Zdeněk Svěrák
 - Narozen roku 1936
 - Měl se stát učitelem
 - Studium Český jazyk na PedF
 - Působil v Československém rozhlase
 - Dramatik, scénárista, herec, spisovatel
 - S Jiřím Šebánkem stvořili postavu Jára Cimrmana
 - S Ladislavem Smoljakem následná spolupráce na divadelních hrách i filmech
 - Ve filmech, které napsali, se objevují jako herecké postavy, např. *Trhák, Marečku, podejte mi pero, Na samotě u lesa, Obecná škola, Kolja*
 - Film *Kolja* získává Oscara
 - Autor první pojmenované hry *Akt* – dále s L. Smoljakem
 - Autor dětských písni – spolupráce s J. Uhlířem
 - Autor knih - *Povídky, Nové povídky, Po strništi bos*
 - 1994 – Centrum paraple – charitativní pomoc vozíčkářům
 - Jiří Šebánek
 - 1930–2007

¹ JUST, V., *Proměny malých scén*. První vydání. Praha: Mladá fronta, 1984, s. 130.

- scénárista a spisovatel
- Zakladatel Divadla Járy Cimrmana
- Po roce 1969 však odchází
- Scénárista večerníčku *Bob a Bobek*
- Ladislav Smoljak
 - 1931-2010
 - režisér, scénárista a herec
 - Režiroval obvykle filmy napsané se Svěrákem
 - Vystudoval také PedF, matematiku a fyziku
 - Působil jako pedagog, poté jako redaktor Mladé Fronty
 - Spoluautor většiny her Divadla Járy Cimrmana
- Jára Cimrman se v Nealkoholické vinárně U pavouka objevuje poprvé v roce 1966
- Nealkoholická vinárna U Pavouka je rozhlasová hra, často jsou zde komentované jazzové koncerty, čtené povídky
- Moderátory Z. Svěrák a J. Šebánek
- O Vánocích roku 1966 se zde Jára Cimrman objevuje jako historická osobnost a génius
- Popularita tohoto vysílání o Cimrmanovi vede k založení Divadla Járy Cimrmana
- Jiří Šebánek a Zdeněk Svěrák tedy zakládají Divadlo Járy Cimrmana a k jeho zrodu přizvou i další osobnosti spojené s Nealkoholickou Vinárnou U Pavouka i další jejich přátelé
- Divadlo založeno roku 1967, v říjnu premiéra
- První hra – *Akt Zdeňka Svěráka*
- „*Původní plán uvést dvě Mistrovy aktovky s krátkou informací o jeho životě byl z nouze nahrazen formou, kterou si pak podržela všechna další představení: do přestávky řada odborných přednášek seriózních vědců, po přestávce hra z Cimrmanovy pozůstalosti, týmiž odborníky předvedená.*“²
- Kvůli nedopsání druhé hry vzniká kompozice her Divadla Járy Cimrmana
- Jedná se o odporný seminář o životě génie Járy Cimrmana, často spojený tematicky s hrou, která následuje po něm
- Jedná se o vlastní hry Járy Cimrmana, které jsou obvykle nově nalezené
- Divadlo Járy Cimrmana podporuje jeho autorství i v seminářích
- Celé divadlo Járy Cimrmana se zabývá vědecky životem smyšlené postavy Járy Cimrmana, zapomenutého génia, který za svého života v Rakousku Uhersku nebyl doceněn, ovšem žil neuvěřitelný život
- Jára Cimrman vyniká v různých vědních disciplínách, proto autoři moou čerpat z mnohých okruhů
- Okruh, na který ovšem naráží poměrně často je česká historie a český národ samotný

² SVĚRÁK, Z. *Historie Divadla Járy Cimrmana*. Divadlo Járy Cimrmana: *Dodatky*. Praha, Litomyšl: Paseka, 1993, s. 10.

Jára Cimrman je totiž převážně velkým Čechem

Dobytí severního pólu

- Hra, která vznikla roku 1985
- Napsána opět Z. Svěrákem a L. Smoljakem
- Premiéra 25. října 1985
- Dělena na seminář a hru samotnou

Odborný Seminář

- Je zde důraz na odbornost a vědu
- Vymyšlená fakta mají vypadat co nejvíce realisticky
- Divadlo Járy Cimrmana dokonce tuto vědu pojmenovává – je jí cimrmanologie

Části

- Úvod a přivítání obecnstva
- Recitace básničky *Školní brašnička* – Petr Brukner
 - Přednes Cimrmanovi básničky
 - Komičnost spočívá ve Svěrákovu neustálém přerušování
 - Naivní předstírání, že Svěrák vůbec netuší, co dělá, a sám žádá diváky o opak
 - Přesto t stále probíhá, proto zde nastává gradace komické situace
 - „Promiňte, mně připadá jako by šly větráky. Šly!“ Svěrák
 - „Vy to jedete znovu od začátku?“ Svěrák
 - „To je čtvrtá sloka, ta je stejná jako ta první.“ Brukner (...)
 - „Moje vina, vysloveně moje vina.“ Svěrák³
- Konkurz na technika
 - Popisování bývalého zaměstnance
 - Mluvení o něm rádoby anonymně s nehodami
 - „Já ho ani nebudu jmenovat, abych mu nedělal ostudu. Tomu jsme marně říkali: Pane Novotný, nebojte se (...)“⁴
 - Předstírání, že nechceme prozradit jeho identitu a zároveň prozrazování komických zkušeností s ním
 - Konkurz se samotným panem Měcháčkem, který musí Svěrák reprodukovat, protože není slyšet a jeho zkoušení s oponou
 - Následuje komická situace se zataženou oponou
- Cimrmanovo vlastní bádání a objev sněžného muže
 - cestopisný popis
 - samotný popis arktického sněžného muže
 - Biologické termíny, sociologické zkoumání
 - odkazy na další vědce jako např. Freud

³ Divadlo Járy Cimrmana - Dobytí severního pólu - YouTube. *YouTube* [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Tb0A7xdb-PE>

⁴ Tamtéž.

- Parodický rozhovor hádky manželů v jedné osobě: Já + ty
- Jazykový původ slova Yeti - Já + Ty, zkomolený Angličany
- Jazykovědný humor je u Divadla Járy Cimrmana velmi častý
- Cimrmanovo vlastní bádání a objev sněžného muže
- Přetržené dítě
 - Cimrmanova hra, která nebyla pozitivně přijata
 - Hledání viny, proč hra nebyla povedená
 - Opět hra s jazykem
 - Cimrman s rýmou diktuje tuto hru
 - Změna hlásek M – B, N - D
 - Ve skutečnosti se jedná o hru Přetržené dítě
 - Slovní hříčky díky záměně hlásek
- Živé obrazy
 - Historické narážky na bitvy
 - Předpokládá se zde znalost české historie
 - Také je zde zdůrazněno, jak jde Cimrman před dobou
 - Živé obrazy jsou zde zmíněny jako předvoj televize, který Cimrman vymyslel
 - Vlastní ukázka obrazů
 - Zde je kladen veliký důraz na znalost české historie
 - Komika zde spočívá v jejím znázornění
- Rekonstrukce obrazu „Škodu nezjistí, kdo se pojistí“
 - Zapojení publika do hry
 - Akčnost a vtáhnutí lidí do děje
 - Improvizace
 - „*Petr bude tak laskav a udělá vás maminkou.*“⁵
 - Lidé neví, co je bude čekat – větší prohloubení zvědavosti a pozornosti diváků

Hra Dobytí severního pólu

- Čechem Karlem Němcem, 5. dubna 1909, severské drama
- Česká výprava, která se rozhodne dosáhnout severního pólu
- Je zde důležitý motiv češství
- Jára Cimrman je především Čech a zde je vidět, čeho Češi dokáží dosáhnout
- Jsou zde pouze 4 postavy
- Za zmínku stojí postava učitele, která celou hru provází i ve formě „vypravěče“, který příběh vede ve formě deníku
- Střídají se zde fáze, kdy učitel čte z deníku, který nám komickou formou ukazuje dobrodružství výpravy, a fáze, kde spolu postavy interagují
- Klasickou ukázkou češství je píseň na trdomyslnost:

*Polární noc
má zvláštní moc,
každého přepadne smutek.*

⁵ Tamtéž.

*Němec i Brit,
křesťan i žid,
každý by nejradši utek.
Ba i ti šikovní Žaponci
se silami jsou na konci,
jen jeden z národů neskoná,
hrůzy severu slavně překoná.
Tam, kde hy, tam, kde hy,
tam, kde hynou vlci,
tam, kde hy, tam, kde hy,
tam, kde hynou vlci,
tam, kde hy, tam, kde hy,
tam, kde hynuli sobi,
Čech se přizpůsobí,
Čech se přizpůsobí!⁶*

- Zde si můžeme všimnout komické nadsázky Čechů, kdy se hry Jára Cimrmana pokouší vyzdvihnout vlastnosti Čechů
- Češi podle Cimrmana nemusí být chabří, odvážní atd., Češi se dokážou přizpůsobit.
- Můžeme si zde i všimnout srovnání s dalšími národy
- Také jsou zde užívány komicky frazémy
 - Je zde použit kontrast mezi významem frazému jako celku a jeho významu doslovném
 - např. „*Já už hlady šilhám.*“ když postavy trpí hlady
 - např. „*Mám housera.*“ chápání housera jako zvířete a na druhou stranu jako nemoci
- Užívány jsou zde také vulgarismy
 - vulgarismy jsou vždy užity v kontrastu se slušnou mluvou
 - vulgarismus tak nečekáme, překvapí nás a má tak komický dopad
- Za povšimnutí také stojí postava Frištenského
 - postava zde má roli hlupáka, kterému nikdy ni nedochází
 - Díky němu se dostáváme do situací, které můžeme vidět ze dvou stran
 - Také do komických situací, že vtipy, které my chápeme, všichni chápou, on nechápe
 - Nejdůležitějším se stává v pasáži, kdy se ho jeho druzi rozhodnou sníst a mluví o něm jako o psech, což Frištenský se svou dětskou naivitou není schopný rozpoznat
 -

⁶ Tamtéž.

Použitá literatura a zdroje

Videozáznam hry:

Divadlo Jára Cimrmana - Dobytí severního pólu - YouTube. *YouTube* [online]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Tb0A7xdb-PE>

Literatura:

JUST, V., *Proměny malých scén*. První vydání. Praha: Mladá fronta, 1984

SMOLJAK, L., SVĚRÁK Z., WEIGEL, J., *Divadlo Jára Cimrmana: divadlo, které se proslavilo*. První vydání. Brno: CPress, 2014

SVĚRÁK, Zdeněk. *Historie Divadla Jára Cimrmana*. Divadlo Jára Cimrmana: *Dodatky*. Praha, Litomyšl: Paseka, 1993

Internetové zdroje:

Cimrmani : Žižkovské divadlo Jára Cimrmana. *Home : Žižkovské divadlo Jára Cimrmana* [online]. Copyright © 2017 Žižkovského divadla Jára Cimrmana [cit. 26.03.2020]. Dostupné z: <https://www.zdjc.cz/56/o-divadle/historie/cimrmani>

Zdeněk Svěrák – Wikipedie. [online]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Zden%C4%9Bk_Sv%C4%9Br%C3%A1k